

К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин илимий иштер боюнча проректору, филология илимдеринин доктору, профессор Г.М. Мурзахмедова

«30» _____ 2022-ж.

Сади Кылычтын “Лицейчилердин таанып-билүү билгичтеринин маалыматтык технологиялардын негизинде өнүктүрүүнүн педогокикалык шарттары” аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясына жетектөөчү мекеменин

ПИКИРИ

Диссертациялык иш К. Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин педагогика жана психология кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Мааткеримов Нурсапар Оролбекович – педагогика илимдеринин доктору, Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин мектепке чейинки, мектеп педагогикасы жана билим берүү технологиялар кафедрасынын профессору.

I. Диссертациялык кеңешке диссертациялык изилдөөлөрдү коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши. Сунуш кылынган кандидаттык диссертация диссертациялык кеңештин профилине туура келет жана лицейчилердин таанып-билүү билгичтеринин маалыматтык технологиялардын негизинде өнүктүрүүгө салыш кошот.

II. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Коомдун учурдагы өнүгүшүнүн башкы багыттардын бири болуп эсептелген билим берүүнү маалыматташтырууда окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин калыптандыруу биринчи планга коюлуп жатат. Бул максатты жүзөгө ашырыш үчүн окутуу процессин интенсификациялоодо жаңы

Диссертациялык иштин
карама-каршы
Диссертациялык иштин
№ 74 «30» 04 2022 ж.г.

психологиялык-педагогикалык иштелмелерди киргизүүнү, өнүктүрүүчү окутуунун идеяларын, билим берүүнүн формаларын жана методдорун өркүндөтүүнү камсыздандырыш керек.

Заманбап билим берүү мекемелеринде компьютердик технологиялар окуучулардын бардык ишмердүүлүгүн негиздүү бөлүгү болуп калды. Бул багытта мектепте предметтерди окутууда маалыматташтырууну эффективдүү колдонуунун жолдорун тандоодо билим берүүнү дифференциялоо, жекечелештирүү, окуу процессин интенсификациялоо, алгоритмдештирүү, жалпыланган моделдерди түзүүгө негизделүү азыркы талаптарга ылайык болуп саналат.

III. Изилдөөнүн максаты: лицей окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүнүн усулдугунун педагогикалык шарттарын иштеп чыгуу, теориялык жактан негиздөө, анын натыйжалуулугун экспериментте текшерүү жана окуу процессине ишке киргизүү.

IV. Изилдөөнүн милдеттери:

1. Психологиялык-педагогикалык адабияттарга талдоо жүргүзүүнүн негизинде окуучулардын таанып-билүү билгичтиктери менен көндүмдөрү түшүнүктөрүн талдап чыгуу максатында лицей окуучуларынын маалыматтык таанып-билүү билгичтиктерин калыптандыруу көйгөйүнө азыркы ааламдашуунун билим алууга тийгизген таасири, аларга маалыматтык-компьютердик ыкмаларын сиңириши, санариптүү коомду түзүү талаптары илимий-педагогикалык өбөлгөлөр болушкан. Психологиялык-педагогикалык адабияттарды жана илимий-педагогикалык изилдөөлөр менен практикалык иштемелерди талдоонун негизинде лицейлердин башталгыч класстарындагы информатика сабактарда маалыматтык технологиялардын өнүктүрүүнүн негизги багыттары аныкталган. Мындай талдоонун жыйынтыгы болуп окуучулардын таанып-билүү билгичтиктеринин курамы тандалып, өзгөчөлүктөрү Эл аралык «Сапат» билим берүү мекемесинин мектептеринде жана лицейлеринде маалыматтык технологияларды окутуу процессинде баштапкы информатиканын мазмуну түзүлгөн. Окуучулардын маалыматтык

таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүү үчүн педагогикалык шарттар иштелип чыгып жүзөгө ашырууда, предметтин башкы түшүнүктөрүн калыптандыруунун принциптери ачыкталган. Алардын арасында окуучуну информатиканы үйрөнүүгө мотивдештирүү, балдардын интеллектуалдык өсүшүнө компьютердин таасирдүүлүктөрү, дидактикалык оюндарды пайдалануу, информатиканын башка предметтер менен болгон байланыштары ж.б. жүзөгө ашырылган.

2. Лицейчилердин таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологиялардын негизинде өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын ачыктоо үчүн башталгыч класстардын информатика боюнча окутуу программалары такталып, толукталып, аларга логикалык-алгоритмдик элестетүүлөрдү калыптоону синтездештиргендери, компьютердик технологияларды андоо жана рационалдуу пайдаланууну талап кылгандары киргизилген. Маалыматтык технологиялардын негизинде окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүнүн модели түзүлүп, информатика сабактарында үйрөтүүнүн усулдугу сунушталган. Изилдөөнүн натыйжасында аларга компьютердик негизги түшүнүктөр, маалымат киргизүү, алгоритмди үйрөнүү, түзүлүштөр менен операциялык системада иштөө жана башка билгичтиктер калыптандырылган.

3. Кенже класстардын лицейчилердин маалыматтык таанып-билүү билгичтиктерин долбоорлоонун негизинде өнүктүрүүнүн моделин иштеп чыгуу максатындак кенже окуучунун психологиялык-физиологиялык өзгөчүлүктөрү, ден-соолукту сактоо жана эргономикалык талаптарды эске алган окутуунун калыбына келтирип колдонуу менен усулдук комплексти канааттаган бөлүнүп көрсөтүлүп, программалык каражаттардын визуалдык чөйрөлөрүнө коюлган талаптар ишке ашырылган. Лицей окуучуларынын таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологиялардын жардамы менен калыптандыруу жана өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары Эл аралык «Сапат» билим берүү мекемесинин мектептеринин жана

лицейлеринин окутуу практикасына киргизилип, эффективдүүлүгү далилденген.

4. Информатиканы окутууда таанып-билүү билгичтиктерди өнүктүрүүнүн максаттуулугун, моделин ишке ашыруу методикасын жана эффективдүүлүгүн педагогикалык эксперимент жүргүзүү аркылуу текшерүү алынган жыйынтыктардын ишенимдүүлүк деңгээли математикалык-статистикалык усулдардын негизинде далилдеп, тастыктаган.

V. Алынган натыйжалардын илимий маанилүүлүгү: лицей окуучуларынын таанып-билүү билгичтиктеринин түзүмү, мазмуну, функциялары аныкталып, алардын калыптандыруу менен өнүктүрүүнүн принциптери такталды; информатиканы окутуу системасынын натыйжалуулугуна таасир бере турган маалыматтык технологияны колдонуунун модели түзүлдү; кенже класстардын лицейчилердин таанып-билүү билгичтиктерин долбоорлоонун негизинде өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары менен дидактикалык каражаттары иштелип чыкты; информатиканы окутуу процесинде маалыматтык технологияларды колдонуу менен Эл аралык «Сапат» билим берүү мекемесинин лицейлеринин окуучуларынын таанып-билүү билгичтиктерин калыптандыруу жана өнүктүрүүнүн натыйжалуулугуна илимий-педагогикалык негиздеме жүргүзүлдү; Кыргыз-Түрк лицейлеринде кенже окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологияларды окуу процессте пайдалануунун негизинде өнүктүрүүнүн эффективдүүлүгү далилденди.

VI. Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү. Изилдөөнүн жүрүшүндө ачыкталган педагогикалык шарттар, иштелип чыккан долбоорлоону колдонуу жолдору Эл аралык «Сапат» билим берүү мекемесинин лицейлеринин мугалимдеринин иш практикасында, жогорку окуу жайларында информатика боюнча мугалимдерди даярдоо процесинде жана мугалимдердин кесиптик чеберчиликтерин жогорулатуу курстарында колдонулса усулдук жардам көрсөтө алат. Иштелип чыккан сунуштоолор, ыкмалар, уюштуруу формаларын информатиканы окутуунун

эффективдүүлүгүн жогорулатууга таасирдүү каражаты катары колдонсо болот.

VII. Изденүүчүнүн жеке салымы: Кыргыз-түрк лицейлеринин башталгыч класстарында окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологиялардын негизинде өнүктүрүүнүн илимий-практикалык жолдору такталды; билим берүү процессиндеги сабактын ар кайсы этаптарында компьютерди колдонуунун ыңгайлуулугу аныкталды; маалыматтык технологияларды пайдалануунун муктаждыктарына карата тапшырмалар иштелип чыгарылып, типтештирилди жана түрлөрү окуу практикасы сунушталды. Өнүктүрүү боюнча окуучулардын таанып-билүү билгичтиктери түзүлдү жана диагностикалык аныктоо усулдарды тандоо, жалпылоо иштери жүргүзүлдү.

VIII. Авторефераттын мазмунунун диссертациянын мазмунуна дал келиши. Авторефераттын мазмуну, түзүмү диссертациялык иштин мазмунуна, түзүмүнө дал келип, теманын актуалдуулугу, илимий жаңылыгынын жыйынтыгы, практикалык баалуулугу жана жалпылоосу толук ачылган. Авторефераттын кыргыз, орус жана англис тилдериндеги түзүлгөн окшош резюмеси бар.

IX. Диссертациялык иштин мазмунунда жана авторефератта байкалган айрым мүчүлүштүктөр:

1. Лицейлердин окуучуларынын таанып-билүү ишмердүүлүгү өнүктүрүүдө маалыматтык технологияны колдонуу ыкмалары педагогикада толук кандуу чечмеленбегендигине карабастан Кыргызстанда бул багытта жалпы жөнүнөн жүргүзүлгөн изилдөөлөр арбын, биздин оюбузда аларга анализ толук берилбей калган.

2. Билим берүү процессиндеги сабакта маалыматтык технологияларды пайдалануу боюнча тапшырмалар иштелип чыгарылып окуу практикасы сунушталган, бирок алар тиркемеде эмес, диссертациянын мазмунуна киргизилсе туура болмок деп эсептейбиз.

3. Диссертант тарабынан кетирилген айрым каталарды оңдоону сунуштайбыз: изилдөөдө төрт милдет, беш илисмий жаңылык, үч корутунду берилген. Алар системдештирүүнү талап кылат.

Аталган мүчүлүштүктөр каалоо мүнөзүндө болуп, диссертациялык иштин жалпы сапатына, мазмунуна олуттуу таасир тийгизбейт.

Талкуу учурунда диссертация боюнча өз пикирлерин, ой-сунуштарын төмөнкү окумуштуулары билдиришти:

Педагогикалык билим берүү факультетинин деканы, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Мураталиева М.А., педагогика жана психология кафедрасынын башчысы, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Джумагулова Г.А., педагогика илиминин доктору, профессор - Добаев К.Д., педагогика илиминин доктору, профессор - Чоров М.Ж., филология илиминин доктору, профессор - Мурзахмедова Г.М., педагогика илимдеринин кандидаты, доценттин милдетин аткаруучу - Сабырова Э.С., доценттин милдетин аткаруучу - Байсубанова А.К., доценттин милдетин аткаруучу - Нурмамбетова Г.К., ага окутуучу - Кошалиева С.Ш., окутуучу - Молдалиева С.А., окутуучу - Нурланова А.Н.

Х.Диссертациялык ишти жалпы баалоо. Сади Кылычтын “Лицейчилердин таанып-билүү билгичтеринин маалыматтык технологиялардын негизинде өнүктүрүүнүн педогогикалык шарттары” аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин педагогика жана психология кафедрасында талкууланып, жактырылды. Диссертациялык иш Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Улуттук аттестациялык комиссиясынын “Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндөгү жобонун” 10 пунктуна ылайык келет жана анын автору Сади Кылыч педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу деп эсептейбиз.

Диссертациялык иш кафедранын профессордук-окутуучулук курамынын катышуусу менен талкууланды (Токтом №8, 28-апрель 2022-жыл).

К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин педагогика жана психология кафедрасынын башчысы, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент

Секретарь

Джумагулова Г.А.

Орозова А.М.

**КОЛУН ТАСТЫКТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ**

**КАДРЛАР БӨЛҮМҮНҮН БАШЧЫСЫ
ЗАВЕДУЮЩИЙ ОТДЕЛА КАДРОВ**

30. апрель 2022